

'Het was in het begin een beetje een impulsieve hobby, maar vanaf het jaar 2000 ben ik gestructureerder gaan kijken'

Ondernemer Geert Steijner is een museum begonnen in Delden • 39

Frommermann zoals het optreedt in Magazijn Hollandia. FOTO: KEKE KEUKELAAR, MARK KOHN

Zingende stofjassen duiken in het archief

Maus Visser
AMSTERDAM

Voor Magazijn Hollandia dook muziekensembel Frommermann in de Nederlandse muziekgeschiedenis. Het wordt een dwarsdoorsnede, van Valerius tot vers van de pen.

De arm van regisseur David Prins schiet de lucht in, de repetitie wordt stilgelegd. De musici stoppen met hun spel en zang. Prins: "We gaan op dit punt zo verder. Het is de bedoeling om bij 'sneeuw' al in beweging te komen." Ah zo! Aantekeningen worden op de bladmuziek gekrabbed.

Frommermann, een collectief van vijf klassiek geschoolde zangers, een gitarist en een pianist, repeteert in de kleine zaal van Splendor voor de voorstelling Magazijn Hollandia. Er is flink wat werk te verzetten. De groep werd getroffen door de griepepidemie en miste een aantal repetities door de drukte rond Pasen - 'gouden weken' voor zangers, verklaapt bas Martijn de Graaf Bierbrauer. "Voor Magazijn Hollandia komt het dus aan op deze laatste dagen. Dat levert ons slapeloze nachten op. We lassen de nummers nu een voor een aan elkaar en zo krijgt de voorstelling vorm."

Stamppot

Het idee voor het programma is ontstaan toen een van de mannen op de Prinsegracht in Den Haag op een bordje de naam 'Magazijn Hollandia' van een voormalig warenhuis zag. Daarop volgde de stamppotavond, een Frommermanntraditie in voorbereiding op een nieuw programma.

Alle leden nemen dan de muziek mee die zij willen spelen. Er wordt gezongen en bier gedronken. "Vroeger kwam iedereen dan met stapels cd's aan, tegenwoordig hebben we aan een laptop-wel grooig," zegt Paul van Utrecht, die gitarist en arrangeur is.

'Het komt nu aan op de laatste dagen, dat levert ons slapeloze nachten op'

Magazijn Hollandia, Frommermann. 20/4 Philharmonie Haarlem, 21/4 Griffioen Amstelveen, 6/5 De Kleine Komedia Amsterdam. Meer data: frommermann.nl

Fotografie Daniëlle van Ark daagt kunstwereld uit

'Ik doe aan stil, netjes verzet'

Daniëlle van Ark begon haar carrière als fotograaf, maar exposeert nu als beeldend kunstenaar in fotomuseum Foam. 'Ik heb me altijd al een tikje recalcitrant opgesteld.'

Jan Pieter Ekker
AMSTERDAM

De kleine zwart-witfoto heet A.P. 1/1. Artist's Proof nummer 1 uit een serie van 1. Ofwel: het enige, unieke exemplaar boven de geplande oplage van 1. Op de foto trekt kunstenaar Daniëlle van Ark haar onderlip een stukje naar beneden, waardoor de tatoeëerde titel A.P. 1/1 zichtbaar wordt.

"Het is een anarchistisch gebaar uit de punkwereld. Vroeger hadden veel punks zo'n tatoeage, nu zijn die punks advocaat en doen ook veel kids het," vertelt Van Ark daags voor de opening van haar tentoonstelling *Artist's Proof* in fotomuseum Foam. "Het is een mentale attitude: je ziet het niet maar het zit er wel. Ik heb mijn expositie naar dit zelfportret vernoemd; voor mij staat het voor een vorm van stil, netjes verzet. Ik heb me altijd al een tikje recalcitrant opgesteld tegenover de kunstwereld. Ook al maak ik er onderdeel van uit, ik heb er veel moeite mee. Paradoxaal genoeg is het een unieke reproductie: door mijn lichaam als artist's proof te signeren, maak ik van mezelf een tijdelijk houdbaar object. De fotografische reproductie van dit gebaar is later het bewijs van mijn bestaan."

Liever analoog

Daniëlle van Ark (Schiedam, 1974) ging na de middelbare school veel naar concerten en begon bandjes te fotograferen. Vervolgens studeerde ze fotografie aan de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunsten in Den Haag. "In het analoog tijdperk. Het digitale tijdperk, dat zich niet veel later aankondigde, trok ik heel slecht. Die snelheid stond me tegen. Ik deed projecten lang en met heel veel aandacht, en dan was er weer iemand die hetzelfde soort werk deed, maar dan heel snel."

Voor haar opgezetdierenserie bijvoorbeeld, heeft Van Ark drie jaar lang gefotografeerd, in 33 musea in heel Europa. "En toen ik klaar was, zag ik opens werk van een jongen die maar in één museum was geweest - waar ik nota bene ook was geweest. Hij had in een half jaar een prachtig boek gemaakt. Waarom fotografer ik eigenlijk, vroeg ik me af, terwijl er nog zoveel meer is."

In 2006 toonde Foam haar eerste solotentoonstelling, *For Art's Sake* en in 2012 was haar werk te zien in Museum Van Loon. Ze was toen aangeworven aan de Rijksakademie van beeldende kunsten in Amsterdam ("Daar ben ik helemaal toegestaan") en bezit haar werkterrein te verleggen van fotografie naar beeldende kunst.

Haar werk kent studienieuze vormen: van sculpturen tot collages, van foto's tot ruimtelijke interventies. In Foam hangen lichtbakken met fotografeerclames uit oude tijdschriften en uitgevorte 'dubbelbeelden' van pagina's uit veilingcatalogi waar de achterzijde doorheen schijnt. Ook staan er achtervergrote foto's in klassieke vitrinekasten en hangen er 'collages' van glasnegatieven, die ze licht op veilingen en rommelmarkten en verwerkt tot monochrome, Carl Andre-achtige kunstwerken. "De levens van de geportretteerden zitten erin geva-

gen, maar je ziet het niet." Foam heeft ook trolley's met werk uit al haar fotoserieën - rieten dik, sommigen nog verpakt in bubbeltjesplastic.

Bladeren is toegestaan

"Als kunstenaar sleep je je hele leven van alles met je mee. Mijn werk is opgeslagen op drie verschillende plekken. Het is allemaal werk in ruste, daar wilde ik iets mee doen. Ik dacht erover alles wat ik heb hier naartoe te verplaatsen, maar dat is echt heel veel."

Nu staat het op kaartjes die gebruikt worden bij de inrichting van tentoonstellingen. Van Ark 'bladert' door een kaartje. "Bezoekers mogen een foto in Foam gemaakt."

Daniëlle van Ark
Kunstenaar maakte de stap van fotografie naar beeldend werk en exposeert nu weer in Foam.

Twee van de werken die te zien zijn in Foam. FOTO: DANIELLE VAN ARK

'Heel bijzonder: dat je met fotografie binnenkomt op plekken die bepalen wat hot is en wat not'

'Ik heb dus een bepaalde status, maar ik ben nog steeds straatarm. Ik verdien gewoon geen cent'

ook. Het is toch niet tegen te gaan; het is een menselijke drang om te willen weten wat er achter zit, en op de meeste zinnen toch al krassen." Er zit beeld bij van vernissages ("Toen ik net begon met fotograferen, wilde ik graag eens in galeriën rondkijken. Om me een houding te geven ben ik die borrelende bezoeken maar gaan fotograferen"), maar ook opgezette dieren, dubbelbeelden en kastoren van museumcuratoren, gemaakt toen de museumwereld nog ongripbaarder was voor Van Ark dan nu. "Dat vond ik heel bijzonder: dat je met fotografie binnen kon komen op plekken die bepalen wat hot is en wat not, wie te zien is en wie niet. Ik heb destijds ook een foto in Foam gemaakt."

Dubbel gevoel

Die 'Foamfoto' illustreert alle thema's die haar werk kenmerken: van fascinatie voor het verstricken van tijd en vergankelijkheid tot de status en de waarde van dingen. "Toen ik hem maakte was ik een aanstormende fotografe, op roek naar een podium, nu ben ik zelf curator. Dat is een heel dubbel gevoel. Ik heb een ten-

toonstelling in Foam, binnenkort is mijn werk te zien op groepstentoonstellingen in museum Kranenburg in Bergen en het Rijksmuseum van Oudheden in Leiden. Ik heb dus een bepaalde status, maar ik ben nog steeds straatarm. Ik verdien gewoon geen cent; ik kan geen huis kopen en doe mijn boodschappen bij de Lidl. Collega-kunstenaars kijken daar niet van op, maar ik vertelde het laatst aan een oom die gewoon geld verdient en die snapte er helemaal niets van. Die getoefde het gewoon niet dat er, terwijl je in musea tentoonstelt, geen normaal inkomen binnenkomt."

"Ik ga niet depressief lopen doen, maar ik werk hier voor niks. Ze kijkt een tikje vertwijfeld. "Een museumshow doe je sowieso, geld of geen geld. Mijn werk hoeft niet per se duurder te worden, maar door zo'n tentoonstelling vindt het hopelijk beter zijn weg naar een breder publiek, collecties en verzamelaars - als het even kan ook in het buitenland, want Nederland is klein."

Artist's Proof van Daniëlle van Ark. T/m 30 juni in Foam, Keizersgracht 609.

Nazaat

De vaart van het leven

Op deze plek schrijft Ivo Weyel over zijn familie. Overgrootvader Sylvain Kahn kwam in 1881 goede vriend Sally Berg naar Amsterdam. En later openden ze een modezaak aan het Leidsche Veld. Deze week: de liefdesbrief.

Het kwartje viel pas toen ik de zegel zocht. Waar liggen de zegels? Wanneer heb ik ze vandaan laten gebruiken? Ik kreeg er op-dete krooniek in een brief van een vrouw die vroeger naar de kleinste details als hoe het rook op het anel hoe haar ogen prikten aan het einde van de d. Een brief die een sfeer oproept, die je herlee savouereert. Wanneer schreef ik voor het laatste brief? Emoties doen nu het woord, met staccato, het kan niet kort genoeg. We zien door de vaart van het leven.

Een brief is als iemand vergezocht, je o handgeschrijf, de stijl, het briefpapier als uiterlijk in de eerste oogopslag het haar, de eerste impressie geeft al een beeld nog te lezen. Wie kent nu elkaars handgeschrijf, de tijd, schrijven gaat langzamer dan denken, ten gaan voluit, wie schrijft is bedachtzaam, de dwaling van de geest was met zelf regels door. Je komt veel meer te weten uit de nuances blijven bewaard, er is ruimte voor prestatie en overdenken, want schrijven heeft deletescop bij de hand.

Had ik ooit geweten wat mijn vader aan mij der schreef, een week voor ze trouwden, als computers waren geweest? Mijn lief, het is al uur geweest maar ik ben slapeloos sinds ik je heb ik je lief. Ik wil niets missen van dat gevoel slaap zal me dat ontnemen. Het leven opent z voor ons en zelfs, als straks misschien dat leven ons moeilijk maken zal, als ik ruw zal zijn of in mijzelf gekoerd, zelfs als ik alleen wil zijn, n zijn, je buitensluit omdat ik niet anders kan op moment, als eenzaamheid me roept omdat de sprekelijke onbesproken moet blijven en jou ren, dan nog, in stilte, zeg ik, voel ik, adem ik lief. Lees deer' brief vaak weer, lees hem mij v dan vinden wij ons weer in onze enige liefde d meer wijken zal. Slaap nu in en zeg het ja ik heb je lief.

Ivo Weyel

Uiteenloos Mary Kahn
Hotel Beau-Site
1ste Maxime sur Meer
(VAR)
France

De liefdesbrief van Ivo's vader aan zijn moeder, d.d. woensdagnacht twee, 6 september 1950.